

13.12.2019

EOAK/218/2019

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Pasi Pölönen

Esittelijä: Esittelijäneuvos Riitta Länsisyrjä

NEUVONTA PITKÄKESTOISESTA ULOSOTOSTA JOHTUVASTA LUOTTOTIETOMERKINNÄSTÄ

1 KANTELU

Kantelija pyysi tutkimaan Varsinais-Suomen ulosottoviraston kihlakunnanulosottomiehen menettelyä hänen ulosottoasioidensa hoidossa. Kantelijan mukaan kihlakunnanulosottomies kysyttäessä kehotti häntä odottamaan ja selvittämään verovelkansa todellisen määrän velkojen maksamisen sijasta. Kantelijan menetelyä näin seurauksena oli merkintä luottotietorekisteriin pitkittyneestä ulosotosta, mistä puolestaan oli seurauksena liiketoiminnan keskeytyminen. Hänen otettua yhteyttä kihlakunnanulosottomieheen tämä oli puhelimitse ”haukkunut hänet pataluhaksi”.

2 SELVITYS

Kantelun johdosta hankittiin selvitys ja lausunto:

- kihlakunnanulosottomiehen ja kihlakunnanvoudin selvitykset
- johtavan kihlakunnanvoudin lausunto, jossa hän yhtyi kihlakunnanvoudin selvityksessä lausuttuun.

Kihlakunnanulosottomiehen selvityksen mukaan hän oli soittanut kantelijalle alkuvuodesta 2018, kun kertymiä 11.4.2016 alkaen jatkuneesta elinkeinotulon ulosmittauksesta ei ollut enää tullut. Tässä yhteydessä kantelija oli kertonut, että veroihin oli tulossa korjauksia, kunhan kirjanpito saataisiin kuntoon. Kihlakunnanulosottomies oli sanonut, että kantelija saa selvittää kirjanpitoa rauhassa, mutta asunto-osakkeiden ulosmittaus oli tuossa vaiheessa tarpeen ns. vakuusulosmittauksena. Kihlakunnanulosottomies totesi, ettei hän tunnusta haukkuneensa velallista ”pataluhaksi”. Hän oli kertonut kantelijalle, ettei merkintä johdu suinkaan sillä hetkellä perinnässä olevista veroista vaan lähes kaksi vuotta jatkuneesta elinkeinotulon ulosmittauksesta. Verovelkojen lisäksi kantelijalla oli ulosottooperinnässä yhteenlaskettuja verovelkoja suurempi yksityisoikeudellinen velka.

Kihlakunnanvoudin selvityksen mukaan kantelijan tapauksessa pitkäkestoisen ulosoton merkintä ei ole johtunut siitä, että kihlakunnanulosottomies oli antanut aikaa kirjanpidon ja verojen selvittelyyn, vaan siitä, että kantelijan elinkeinotulon ulosmittaus ulosottovelkojen perimiseksi oli maksuhäiriömerkinnän lähettämistä edeltävän kahden vuoden aikana jatkunut vähintään 18 kuukauden ajan.

Verosaatavien lisäksi kantelijalla oli ulosottooperinnässä 20.9.2017 vireille tullut yksityisoikeudellinen vuokrasaatava, joten kaikkien ulosottovelkojen maksaminen edellytti myös tämän saatavan maksamista.

Elinkeinotulon ulosmittaus ja pitkäkestoinen ulosotto oli päättynyt 7.6.2018. Kun kantelija oli ollut pitkäkestoisen ulosoton merkinnän syntymisen jälkeen yhteydessä kihlakunnanulosottomieheen, kantelijaa olisi selvityksen mukaan tullut informoida, että merkintä peruutetaan, jos pitkä-

kestoinen ulosotto päättyy ja velallinen sitä pyytää. Näin ei tapahtunut, koska kihlakunnanulosottomies oli ollut epä tietoinen siitä, että pitkäkestoisen ulosoton merkintä peruutetaan velallisen pyynnöstä, kun pitkäkestoinen ulosotto päättyy.

3 RATKAISU

Ulosottokaaren 1 luvun 32 §:n 1 momentin mukaan luottotietotoiminnan harjoittajalla on oikeus saada salassapitovelvollisuuden estämättä luottotietotoiminnassa tarpeelliset asianhallintatiedot pyyntöä edeltävien kahden kuukauden ajalta niistä ulosottoasioista, joissa on annettu 3 luvun 95 §:n 1 momentissa tarkoitettu varattomuusestetodistus tai 3 luvun 107 §:ssä tarkoitettu suppean ulosoton estetodistus. Tiedot annetaan myös, jos toistuvaistulon ulosmittaus on jatkunut pyyntöä edeltäneiden kahden vuoden aikana yhteensä vähintään 18 kuukauden ajan (pitkäkestoinen ulosotto). Pitkäkestoista ulosottoa koskevat tiedot voidaan antaa uudestaan. Lainkohdan 3 momentin mukaan ulosottomiehen tulee velallisen pyynnöstä tehdä luottotietotoiminnan harjoittajalle antamia tietoja koskeva peruuttamisilmoitus muun muassa, kun pitkäkestoinen ulosotto päättyy (2 kohta).

Luottotietolain 13 §:n 1 momentin 4 kohdan mukaan luottotietorekisteriin merkitään ulosottotietona muun muassa tieto ulosottokaaren 1 luvun 32 §:n 1 momentissa tarkoitettusta pitkäkestoisesta ulosotosta.

Ulosottokaaren 1 luvun 20 §:n avoimuuden vaatimuksen mukaan ulosottomiehen tulee tiedustelun johdosta ja havaitessaan tilanteen niin vaativan omatoimisesti ilmoittaa velalliselle tämän oikeudesta pyytää ulosoton määrän rajoittamista sekä antaa asianosaisille tarvittaessa muuta ohjausta ulosottoasiassa ja tietoja täytäntöönpanon vaiheesta samoin kuin muista asianosaisille merkityksellisistä seikoista.

Näin ollen ulosottokaaren neuvontavelvollisuus on laajempi kuin esimerkiksi mitä hallintolain 8 §:ssä neuvonnasta hallintoasiassa säädetään. Näin ollen ulosottomiehen on tarvittaessa tiedotettava asianosaisille merkityksellisistä asioista aktiivisesti, vaikka asianosainen ei itse osaisi asiaa tiedustella. Informaatiovelvollisuus voidaan täyttää vapaamuotoisesti, esimerkiksi suullisesti. Säännöksessä mainitaan erityisesti velallisen informointi tämän oikeudesta pyytää ulosoton määrän rajoittamista. Kun vastaava säännös otettiin ulosottolakiin, asiasta todettiin hallituksen esityksen (HE 216/2001 vp) perusteluissa seuraavaa:

Ulosottomiehen olisi esimerkiksi kerrottava velalliselle, joka ottaa häneen yhteyttä ja kertoo taloudellisen tilanteensa olevan erityisen huono, että ulosottolain mukaan tietyin edellytyksin voidaan myöntää velallisen pyynnöstä vapaakuukausia tai pienentää ulosmittaukseen menevää osuutta. Ohjausvelvollisuutta ei kuitenkaan saisi toteuttaa tavalla, jossa joudutaan ristiriitaan puolueettomuuden vaatimuksen kanssa. Kysymys on normaalien ulosottolain velallisille ja velkojille antamien mahdollisuuksien hyödyntämisestä eikä poikkeusmenettelyjen etsimisestä.

Neuvonnassa on otettava huomioon ulosottokaaren 1 luvun 19 §:n mukainen asianmukaisuuden vaatimus. Lainkohdan mukaan ulosottomiehen tulee toimia virkatehtävissään asianmukaisesti ja puolueettomasti. Täytäntöönpanotehtävät tulee suorittaa joutuisasti, tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti aiheuttamatta vastaajalle tai sivulliselle suurempaa haittaa kuin täytäntöönpanon tarkoitus vaatii. Ulosottomiehen tulee edistää vastaajan omatoimisuutta ja asianosaisten välistä sovinnollisuutta ulosottoasiassa sopivalla tavalla.

Arvioin menettelyä seuraavasti.

Siitä, millaisia keskusteluja asianosaiset ovat täsmällisesti käyneet, ei kantelumenettelyssä ole saatavissa enempää selvitystä. Saadun selvityksen mukaan pitkäkestoista ulosottoa koskevan ilmoituksen tekemisen kannalta keskustelussa olleilla verovelkoilla ei ollut ainakaan ratkaisevaa

merkitystä; olihan kantelijan elinkeinotulo ulosmitattu jo vuonna 2017 vireille tulleen noin 20 000 euron yksityisoikeudellisen saatavan suorittamiseksi. Tieto pitkäkestoisen ulosoton ilmoittamisesta luottotietorekisterin pitäjälle on joka tapauksessa tullut kantelijan tietoon velalliselle lähetetyistä vireilletuloilmoituksista.

Katsonkin, ettei kihlakunnanulosottomiehen ole saatavissa olleen selvityksen valossa osoitettu menetelleen lainvastaisesti siltä osin kuin asiassa on kysymys ennen luottotietoyhtiölle tehtyä ilmoitusta käydyissä keskusteluissa annetusta neuvonnasta.

Sen sijaan asiassa saadun selvityksen mukaan pitkäkestoisen ulosoton päätyttyä 7.6.2018 merkintää ei ollut peruutettu ennen kuin tämän kantelun selvityksen käsittelyn yhteydessä 11.2.2019. Tämä oli kihlakunnanvoudin selvityksen mukaan johtunut siitä, että kihlakunnanulosottomies ei ollut kantelijan otettua häneen yhteyttä luottotietomerkinän tekemisen jälkeen ker-tonut merkinnän peruuttamisen edellytyksistä eli ulosoton päättymisestä ja velallisen pyynnöstä. Tämä johtui kihlakunnanvoudin mukaan kihlakunnanulosottomiehen epätietoisuudesta lainsäädännön sisällöstä.

Katson, että vaatimus velallisen esittämästä pyynnöstä merkinnän poistamiselle asettaa ulosottomiehen neuvontavelvollisuuden tärkeään asemaan. Velallisen voi olla vaikea mieltää toimintavelvollisuuttaan asiassa, kun siinä on kysymys viranomaisen päätöksestä päättää ulosmittaus. Mielestäni olisikin syytä pohtia, olisiko esimerkiksi vireilletuloilmoituksessa syytä kertoa myös pitkäkestoista ulosottoa koskevan merkinnän peruuttamisen edellytyksenä olevan pyynnön esittämismahdollisuudesta.

Tässä asiassa velallinen on keskustellut kihlakunnanulosottomiehen kanssa nimenomaisesti asian luottotietomerkinästä. Yhdyn kihlakunnanvoudin käsitykseen siitä, että ulosottokaaren 1 luvun 20 §:n neuvontavelvollisuuden mukaista olisi ollut, että kihlakunnanulosottomies olisi ker-tonut peruuttamisen edellytyksenä olevasta pyynnöstä siinä vaiheessa, kun ulosmittaus päättyy. Peruuttamisesta ilmoitettiin noin kahdeksan kuukautta ulosmittauksen päättymisen jälkeen.

Kihlakunnanvoudi ilmoitti tulevansa järjestämään osastonsa kihlakunnanulosottomiehille maksuhäiriömerkinnöistä ja niiden osalta noudatettavasta menettelystä.

Muilta osin katson jääneen näyttämättä, että asiassa olisi menetelty lainvastaisesti tai laiminlyöty velvollisuutta.

4 TOIMENPITEET

Saatan edellä esittämäni käsityksen kihlakunnanulosottomiehen menettelyn virheellisyydestä hänen ja Varsinais-Suomen ulosottoviraston tietoon.

Käsitykseni mukaan vaatimus perusoikeutena turvattuun oikeusturvaan kuuluvien hyvän hallinnon takeiden tehokkaasta toteutumisesta edellyttää, että tilanteessa, jossa ulosottovelallinen ei ole saanut riittävää lakiin perustuvaa neuvontaa hänen oikeuksiensa toteutumisen kannalta tärkeässä asiassa, asianosaisella tulee olla mahdollisuus hyvitykseen laiminlyönnin aiheuttamasta haitasta sekä huolesta ja epävarmuudesta. Mielestäni oikeus hyvitykseen on erityisen korostunut tässä tilanteessa, jossa viraston laiminlyönneistä on ollut seurauksena luottotietomerkinän aiheuton pitkittyminen ainakin useilla kuukausilla. Luottotietomerkinästä aiheutuu huomattavaa haittaa asianosaiselle, kuten kantelussa on kuvattu.

Edellä todetun vuoksi lähetän tämän päätökseni myös Valtakunnanvoudinvirastoon ja pyydän sitä olemaan sopivalla tavalla yhteydessä kantelijaan ja ratkaisemaan asian mahdollisen hyvitysvaatimuksen osalta.

Samalla saatan Valtakunnanvoudinviraston tietoon käsitykseni, että velallisen oikeusturvan kannalta pitkäkestoisen ulosmittauksen peruuttamisilmoituksen edellytyksenä olevasta velallisen pyynnöstä – kuten myös muista edellytyksistä – olisi mielestäni aiheellista kertoa velalliselle ulosoton ilmoitusten, kuten vireilletuloilmoituksen, yhteydessä.

Pyydän Valtakunnanvoudinvirastoa ilmoittamaan minulle 31.3.2020 mennessä, mihin ratkaisuun se on hyvitystä ja lomakkeiden tietosisältöä koskevien esitysteni osalta päätynt.